

> UYGARLIKLARI ÖĞRENİYORUM-1

Tarih: Geçmişte yaşanmış olayları neden-sonuç ilişkisi içinde yer ve zaman gösterecek, belgelere dayanarak, objektif(tarafsız) bir biçimde inceleyen bilim dalıdır.

• Tarihçiler tarihi olayları daha kolay öğretebilmek için çeşitli bölümlere ayırmıştır (Çağ, asır vb.)

• Tarihi çağlar yazının icadıyla başlar. Yazının icadından önceki dönemler “tarih öncesi çağlar” yazının icadından sonraki döneme ise “tarih çağları” adı verilmiştir.

Milad: Hz. İsa’nın doğumu “milat” (başlangıç) olarak kabul edilmiş ve bu tarih 0 (sıfır) olarak alınmıştır. Hz İsa’nın doğumundan önceki yıllara milattan önce (MÖ), sonraki yıllara ise milattan sonra (MS) denilmiştir.

Yüzyıl (Asır): Yüz yıllık zaman dilimine denir. Asır olarak da adlandırılır.

Çağ: Önemli bir olayla başlayıp önemli bir olayla biten tarihteki en uzun zaman dilimine “çağ” adı verilir.

Tarih Öncesi Çağlar: Taş Çağı(Eski, Orta, Yeni), Maden Çağı (Bakır, Tunç, Demir) vardır.

Tarih Çağları: İlkçağ, Ortaçağ, Yeniçağ ve Yakınçağ olmak üzere dört bölüme ayrılmıştır.

İlkçağ: Yazının icadından (M. 3200) Kavimler Göçüne (MS 375) kadar olan dönemi kapsar.

Ortaçağ: Kavimler Göçünden (MS 375) İstanbul’un fethine (1453) kadar olan dönemi kapsar.

Yeniçağ: İstanbul’un fethinden (1453) Fransız İhtilaline(1789) kadar olan dönemi kapsar.

Yakınçağ: Fransız İhtilalinden (1789) günümüze kadar olan dönemi kapsar.

Uygarlık: Bir ülkenin veya bir toplumun maddi ve manevi varlıklarını; düşünce, sanat, bilim ve teknoloji ürünlerinin tümünü ifade eder.

Anadolu ve Mezopotamya’da birçok uygarlık kurulmasının sebepleri;

- Elverişli iklim koşullarına sahip olması
- Zengin su kaynaklarının bol olması
- Verimli toprakların olması
- Önemli ticaret yolları üzerinde bulunması

ANADOLU UYGARLIKLARI

Anadolu: Günümüzde Türkiye topraklarının büyük bir kısmının olduğu bölgedir. Anadolu’da kurulan uygarlıkları baş harfleriyle **FİLHU** şeklinde kodlayabiliriz:

FRİGLER - İYONLAR - LİDYALILAR - HİTİTLER - URARTULAR

HİTİTLER

- İç Anadolu’da Kızılırmak Nehri çevresinde kurulmuştur.
- Başkentleri Çorum’un Boğazköy ilçesinde bulunan **Hattuşas’tır.**
- Devleti askeri ve dini yetkileri olan kral yönetirdi.
- **Tavananna** adlı kraliçe kralın en önemli yardımcısıydı. **Pankuş** adı verilen soylulardan oluşan meclisleri vardı.
- Hititler Tanrıya hesap vermek amacıyla “**Anal**” adı verilen yıllıklar tutmuşlardır. (Objektif tarih yazıcılığının ilk örnekleridir.)
- Dinleri çok tanrılıdır. O nedenle Hitit ülkesi “**Bin Tanrı İli**” olarak adlandırılmıştır.
- Mısırlılarla imzaladıkları **Kadeş Antlaşması** tarihteki ilk yazılı antlaşmadır. (MÖ 1280)
- **İvriz** ve **Yazılıkaya Kabartmaları** Hititlere aittir.

FRİGLER

- Sakarya Irmağı’nın çevresinde kurulmuştur.
- Başkentleri Ankara’nın Polatlı ilçesinde bulunan **Gordion’dur.**
- En önemli kralları **Kral Midas’tır.**
- Temel geçim kaynakları tarım ve hayvancılıktır. Tarım ve hayvancılığı korumak için sert kanunlar yapmışlardır. Saban kıranı öküz öldüreni ölümle cezalandırmışlardır.
- Çok tanrılı bir inanca sahiptirler.
- En önemli Tanrıları toprak ve bereket tanrıçası **Kibele’dir.**
- **Tapates** adı verilen halı ve kilimler dokumuşlardır.
- **Fibula** denilen çengelli iğnenin ilk örneklerini yapmışlardır.
- Krallar ve soylular için tepe görünümlü **Tümülüs** adı verilen mezarlar yapmışlardır.

LİDYALILAR

- Gediz ve Menderes Vadileri arasında kalan bölgede yaşamışlardır.
- Başkentleri **Sardes (Sart)’tır.** (Manisa’nın Salihli ilçesi yakınlarında)
- Çok Tanrılı bir din anlayışı benimsemişlerdir.
- **Parayı icat eden uygarlıktır.** Takas (değiş- tokuş) usulü sona ermiştir.
- Efes’ten Mezopotamya’ya kadar uzanan Kral Yolu’na hakim olmuşlardır. (Doğu ile Batı arasında ticaretin ve kültürel etkileşimin gelişmesine neden olmuştur.)
- Orduda paralı askerler kullanmışlar buda devletin kısa sürede yıkılmasında etkili olmuştur.

> UYGARLIKLARI ÖĞRENİYORUM-2

URARTULAR

- Doğu Anadolu'da Van Gölü çevresinde kurulmuştur.
- Başkentleri **Tuşpa'dır.**(Van yakınları)
- Krallıkla yönetilmişlerdir.
- Tarım, hayvancılık ve madencilikle uğraşmışlardır.
- **Şamran** adı verilen su kanalları yapmışlardır.
- Taş işçiliğinde ilerlemişlerdir **Van Kalesi** Urartulardan günümüze kalmıştır.
- Ölümünden sonraki yaşama inandıkları için mezarlarını oda şeklinde yapmışlar ve değerli eşyalarıyla gömülmüşlerdir.

İYONLAR

- Ege kıyılarında şehir devletleri halinde kurulmuştur.
- Efes, Milet, Foça ve İzmir'de kurulan bu şehir devletlerine "**polis**" adı verilmiştir.
- **Denizcilikle uğraşmışlar ve deniz ticaretinde ilerlemişler**, Akdeniz ve Karadeniz kıyılarında koloniler kurmuşlardır. Çok tanrılı bir inanca sahiptirler.
- Özgür düşünce ortamı İyonların bilim, astronomi, sanat, tıp ve felsefede alanında ilerlemelerine zemin hazırlamıştır.
- Herodot tarihte, Pisagor matematikte, Tales ve Diyojen felsefede, Homeros edebiyatta, Hipokrat tıpta, önemli çalışmalar yapmıştır.

MEZOPOTAMYA UYGARLIKLARI

Mezopotamya: Fırat ve Dicle nehirleri arasında kalan bölgeye Mezopotamya adı verilir.(iki nehir arası anlamına gelir)

Mezopotamya'da kurulan uygarlıkları baş harfleriyle **BAS** şeklinde kodlayabiliriz:

BABİLLER - ASURLAR - SÜMERLER

SÜMERLER

- Mezopotamya'da kurulan **ilk uygarlıktır.**
- Site adı verilen şehir devletleri halinde yaşadılar.(Ur, Uruk, Kiş, Lagaş, Eridu gibi)
- Ülkeyi Patesi ya da Ensi adı verilen rahip krallar yönetmiştir.
- **Yazıyı(çivi yazısı) icat etmişlerdir.**
- Tekerleği icat etmişlerdir.
- Ay yılı esaslı takvimi bulmuşlardır.
- Matematik, astronomi ve geometri alanında çalışmalar yapmışlardır.
- **Ziggurat** adı verilen çok katlı tapınaklar inşa etmişlerdir, bu tapınakları ibadet dışında; depo, okul ve rasathane olarak da kullanmışlardır. En üst katını rasathane olarak kullanmaları astronominin gelişmesini sağlamıştır.

ASURLULAR

- Başkentleri **Ninova'dır.**
- Krallıkla yönetilmişlerdir.
- En önemli kralları **Asurbanipal'dir.**
- Sümerlilerden öğrendikleri çivi yazısını ticaret sayesinde Anadolu'ya getirmişlerdir. Anadolu'nun yazıyla tanışmasını sağlamışlardır.
- **Karum** adı verilen ticaret merkezleri kurmuşlardır.
- Kayseri Kültepe'de bulunan Kaniş Karumu Asurluların Anadolu'daki ticaret merkezidir.
- Haberleşmeyi sağlamak için posta teşkilatı oluşturmuşlardır.
- Mimari ve süsleme alanında gelişmişlerdir.
- **Dünya'nın ilk kütüphanesini kurmuşlardır.**

BABİLLER

- Başkentleri **Babil'dir.**
- Krallıkla yönetilmiştir.
- En önemli kralları **Hammurabi'dir.**
- Kral Hammurabi tarafından hazırlanan Hammurabi Kanunları tarihteki ilk anayasa olarak kabul edilir.
- Hammurabi Kanunları "kısasa kısas" esasına dayandığı için oldukça serttir.
- Temel geçim kaynakları tarım ve hayvancılıktır.
- Tıp ve astronomi alanında ileri girmişlerdir.
- **Babil'in Asma Bahçeleri** ve **Babil Kulesi** en önemli eserleridir. Bu eserlerin ancak günümüzde kalıntı vardır.

> ÜLKEMİZİN GÜZELLİKLERİ

Doğada insan etkisi olmadan oluşan vadi, göl, deniz, plato gibi gezip görülebilecek unsurların tümüne “**doğal varlık**” adı verilir.

Ülkemiz doğal varlıklar bakımından son derece zengindir. Bu doğal varlıklar her yıl binlerce turist tarafından ziyaret edilir.

• Dağ • Orman • Mağara • Deniz • Akarsu • Plato • Ova • Şelale ve Kanyonlar doğal varlık çeşitleridir

Geçmişte yaşamış insan topluluklarına ait kalıntıların bulunduğu yapı ve alanlara “**tarihî mekân**” adı verilir. Birçok uygarlığa ev sahipliği yapan ülkemiz, tarihî mekânlar bakımından da oldukça zengindir.

Geçmişte yaşamış insanların farklı alanlardaki ihtiyaçlarını karşılamak için yaptıkları ve günümüze kadar ulaşan han, köprü, cami, kilise gibi yapıların tamamına “**tarihî eser**” adı verilir.

Geçmişte yaşamış uygarlıklardan kalan alet ve araçlara “**tarihî nesne**” adı verilir. Arkeolojik kazılar sonucunda ulaşılan kap, kacak, vazo, takı, kılıç ve tarım aleti gibi araçlar tarihî nesnelere örnek olarak gösterilebilir. Tarihî nesneler müzelerde sergilenir.

Not: Sorularda genelde tarihi nesne, tarihi mekan ve tarihi eser ayrımına gitmez tarihi eser başlığı altında genel olarak sorulur.

Ülkemizdeki Doğal Varlıklardan Bazıları

- Peri Bacaları(Nevşehir)
- Pamukkale(Denizli)
- Uzungöl(Trabzon)
- Van Gölü(Van)
- İhlara Vadisi(Aksaray)
- Manyas Kuş Cenneti(Balıkesir)
- Kelebekler Vadisi(Muş)

Ülkemizdeki Tarihi Eserlerden Bazıları

- Sümela Manastırı(Trabzon)
- Efes Antik Kenti(İzmir)
- Topkapı Sarayı(İstanbul)
- Safranbolu Evleri(Kastamonu)
- Selimiye Cami(Edirne)
- Van Kalesi(Van)
- Divriği Ulu Cami(Sivas)

> ZENGİN KÜLTÜRÜMÜZ

Kültür: Bir toplumun tarihsel süreç içinde ürettiği, kuşaktan kuşağa aktardığı maddi ve manevi özelliklerin tümüne **kültür** denir.

• Dil, din, tarih, mimari, yemekler, halk oyunları, el sanatları, oyunlar, türküler, kıyafetler, müzik aletleri, gelenek ve görenekler vb. kültürü oluşturan unsurlardır.

• Kültür süreklidir kuşaktan kuşağa aktarılır.

• Kültür zaman içerisinde değişikliğe uğrayabilir.

• Kültürler birbirini etkiler.

• Kültür ülkeden ülkeye, bölgeden bölgeye değişiklik gösterebilir.

• Her toplumun kültürü kendine özgüdür, yani her toplumun kültürü birbirinden farklıdır.

Yemeklerimiz: İklim ve coğrafi özellikler geleneksel yemeklerin ülkemiz genelinde farklılık göstermesine neden olmuştur.

Örnekler: Kebap (Adana) - Cağ Kebabı (Erzurum) - Otlı Peynir (Van) - Baklava (Gaziantep)- Tantuni (Mersin) - Künefe (Hatay) - Manti (Kayseri) - İskender Kebap (Bursa)

Halk Oyunları: Halk oyunları kültürel değerlerimizden biridir. Oyunlar konularını doğadan, **toplumsal olaylardan** ve günlük yaşamdan alır.

Örnekler: Horon (Karadeniz) - Zeybek (Ege) - Halay (Güneydoğu) - Misket (Ankara)

El Sanatlarımız: Geleneksel el sanatlarımız da kültürel bir zenginliğimiz olup bölgeler arasında farklılık gösterir.

Bayramlarımız: Milletçe kutladığımız bayramlarımız; milli, dini ve kültürel öğelerimizden doğmuş ortak kültür öğelerimizdir.

Dini Bayramlarımız: Ramazan Bayramı - Kurban Bayramı

Milli Bayramlarımız: • 19 Mayıs Atatürk'ü Anma ve Gençlik Spor Bayramı

• 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı

• 30 Ağustos Zafer Bayramı

• 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı

• 15 Temmuz Demokrasi ve Milli Birlik Günü

Mevsimlik Bayramlarımız: • Nevruz Bayramı (21 Mart)

• Hıdırellez Bayramı (6 Mayıs)